

DET OERHÖRDA LIVET

- om författaren Sandro Key-Åberg

Florens.

Det fanns en man som kom in i det svenska samhället genom att bli fosterhemsplacerad - inte bara en gång utan flera. Han föddes en gång i Dresden, kom under de första åren att växa upp i Italien, eftersom mamma Elsa träffade på en familj, som önskade en pojke.

Det var spårvagnskonduktören Gualtieris´ familj. De hade redan två flickor Maria och Nella. Nu utökades familjen med en liten önskad pojke. Fosterbarnet Sandro låg i en liten korg och överlämnades, som han själv ibland beskrev: "som en primör".

Detta är i Florens under en ung pojkes första utvecklingsbara år. Här läggs troligen grunden till Sandros personlighet. För så heter han: Sandro Key-Åberg.

Utan att överdriva så blev Sandro Key-Åberg så att säga Sandro med hela det svenska folket. Han blev poeten och pedagogen, konstkännaren och skådespelaren, som märktes på och utanför scen.

Fosterhemsplacering.

Han lärde känna det svenska folket genom den egna, ofta plågsamt oroliga, uppväxttiden. De fem första årens omhuldande i den italienska familjen; sedan resan till Sverige och de många fosterhemsplaceringarna då mamma Elsa inte orkade längre.

Äntligen - 1928 kom han till familjen Brolinson i Skörby, där han till slut kom att trivas och till och med, sägs det, kalla Hjalmar och Helga för far och mor.

Poetisk lek.

Det en lite kylig marsdag 1962. Jag står på järnvägsstationen i Linköping och väntar på en författare från Stockholm.

Jag har tidigare talat med honom i telefon och bestämt att han skall komma och prata om poetiskt skrivande för seminaristerna vid folkskoleseminariet. Han har just givit ut ett pedagogiskt häfte som heter "Poetisk lek". Genom detta kursmaterial kan den lyrikintresserade mer och mer förstå det poetiska skapandet och därmed berika läsning, upplevelse och - livsinsikt. Ett utmärkt material för blivande lärare att lära känna!

Strax står den energiske Sandro i både kateder och talarstol. Hans röst klingar ut - en röst som Berit Roos beskrivit som "en varm celloton". Och visst är det så. Han går hem bland orden, människorna: eleverna och lärarna. Han är ett energi-knippe av italienska mått - en poet med orden i sin makt!

Vårt möte i början av sextitalet fortsatte i en tät brevväxling under dryga 20 år. Det blev tankar om skrivandet i stort och smått, bland gräs och tuva, himmel och jord.

Biskops-Arnö.

Vår längre bekantskap började vid den första skrivarkursen i Sverige på det välkända Biskops-Arnö 1964. Våra skrivande epos lyftes fram i granskarnens ljus och innanför den svalkande syrensbersån på den dåvarande folkhögskolan vid Mälaren.

Här deltog livligt rektorn själv Åke Leander, Lyrikvännens Stig Carlson, P-O Enkvist, en bokförläggare och unga skrivare från Danmark och poeter från Norge, vars namn jag nu har glömt.

I ett sådant här sammanhang var Sandro närvarande, inte bara vid pennan utan även vid bordtennisbordet. Och så naturligtvis vid alla de nattliga samtalen, då kylskåpet stod i centrum. Nåväl - det blev flera möten på denna plats med Sandro och andra - en plats för vila, kreativitet och gemenskap.

Fridhem och Lycka i Lönneberga.

En annan plats, som förde mig och min familj tillsammans med Sandro och Gudrun, var belägen i de djupa och sköna småländska skogarna.

Mellan Mariannelund och Silverdalen, om man åker den lilla, grusade vägen, ligger skolan i Lönneberga, som i Sandros tappning fick namnet - Fridhem.

Folkskolan Fridhem blev ett paradiset för Sandro och Gudrun under alla berikande somrar. Här förenades ord och bild, utedass och friska vindar med bördiga svampmarker och skogens sällsynt givande upplevelser. Älgarna stod nära det fallfärdiga trästaketet och de många färgrika hackspättarna gav eko från träd till träd i den djupa skogen.

Efter ett antal år förvärvade vi ett 1700-tals torp och tillhörande ladugård och "grisahus" på en annan plats i Lönneberga, nämligen Lycka.

Platserna **Fridhem** och **Lycka** kunde man på ett eller annat sätt para ihop och i det metaforiska landskapet påminnas om: poetisk frid! Ty orden frid och fröjd låg nära i Sandros mun och penna.

Fridhem och Lycka var placerade på var sin höjd med någon mils mellanrum. Det som konkret skiljde dem åt var Lönneberga kyrka och vägen och speceriaffären i centrala Lönneberga, som vid denna tid var i full aktivitet.

Sandro och Gudrun ägde en liten bil av märket Daf. Det var alltid Gudrun som körde. Efter Sandros bortgång berättar Berit Roos om att Sandro körde henne i bil i mörka natten mellan staden Eksjö och Fridhem. Det måste ha varit en fantastisk upplevelse!

Ja, vi träffades ofta vid denna tid. Sandro hade sin skrivaryla på Fridhems andra våning, jag och svärfar Ernst inredde "grisahuset", isolerade och satte in fönster. Poesirummet i den södra gaveln var fullbordat. Skrivandet kunde fortsätta.

Jag läser åter boken Till de sörjande. Här skriver Sandro om sitt sorgearbete efter sin kära Gudrun. Smärtan är djup och känslolägena många.

Sorgen efter Gudrun.

Sandro har ju ofta skrivit om hur "fort döden tickar i barnet". Livet och döden, ljuset och mörkret har ofta gått in i varandra och upphävt varann. "Störtningen bland skuggorna är därför inte överraskande. Såsom dikten börjar:

*Människan vilar på sitt blad
och kallar det för världen
och på den blanka ytan
faller hennes skugga.
Hon prisar stunden,
med sälla läppar
besjunger hon den trygghet*

*som håller världen samman
och i vilken hjärtat vaggar
leende mot livet.
I samma stund har bladet
lossnat från sitt skaft
och störtningen bland
skuggorna har börjat.*

eller som i bokens inledning : "Kom barn, /det mörknar hastigt/ och blommorna klär av/ sig färgerna för natten."

När Sandro väl hade arbetat igenom sin saknad och sorg efter Gudrun, var han kanske mer redo än någonsin för en ny livsrelation. Ett förhållande, som kunde förena kreativitet och emotionell närhet.

Glädjen med Berit.

I augusti 1983 träffade han Berit Roos på Medlefors Folkhögskola i Skellefteå. Mötet blev inledningen till ett nytt förhållande i Sandros liv. Det blev också ett nytt liv både i det gamla Fridhem i Lönneberga och lägenheten vid Tegnérlunden.

I Berits minnesbok med titeln: "Jag är ett vimmel av dig" blir Sandros liv synliggjort alltifrån de tidiga åren i Italien till ett författande vuxenliv i Sverige.

Den djupa relationen leder fram till förlovningar (nr 2 efter tappad ring) och giftermål i Storkyrkan den 18 oktober 1985. Berit och Sandro blir oskiljaktiga. Orden som Sandro skriver mot slutet av in levnad lyser av gemenskap, fröjd och frid:

*Jag ser hur du väter fingret
ser hur det glittrar i ljuset
när du bläddrar fram min grönska
viker upp min friskhetsvärld
Där är ljusa klara bilder...*

eller i den klart insiktsfulla dikten om en parrelationens komplexitet, förundran och funktion:

*Hur kan du hålla av
och hålla skröpligheten kär
hur kan du se med mildhet*

*min bråkiga tystnad
och självupptagna kvalgrop
hur kan du vara den du är
när jag är den jag är*

Så vilar de många breven från Sandro i pärmar. De är blad, som fallit ner under livets gång. Jag har lärt mig mycket Sandro! Som Berit Roos skriver: "Han var mild och tålig, aldrig att han klagade eller ens för ett ögonblick förlorade humöret när sjukdomen härjade honom, allt sådant var honom fullkomligt främmande."

- Kom barn!
- Festen är över!

Hans-Evert Renérius

Böcker:

1. Sandro Key-Åberg: Till de sörjande. Dikter. Bonniers.
2. Sandro Key-Åberg, Berit Roos: Jag är ett vimmel av dig. Bonniers.